

Dr. Kolláth György

A gazdagréti bankrabláskor a biztonsági őr – állítólag – Parabellum típusú lőfegyverrel oltotta ki a támadó életét. (A Parabellum egy kilencmilliméteres, félelmetesen erős gyorstűzelő pisztoly, mely rendszerint öléssel „harcképtelenít”. Nem olyan önvédelmi csecsebecse, aminek lövedékét szórakozó rendőrök vizes törülközővel elkapják és a földre ejtik.) Maga a szó „szellemes” kifejezés, egy latin mondás utolsó mondatrésze. A teljes mondat magyarra fordítva így szól: ha békét akarsz, készülj a harcra (íme: para bellum!). Nos, ez az – a radikalizálódó harckészültség -, ami a legkevésbé sem kívánatos most, a puszkaporos légkörben.

Cím
Para bellum
Dátum
2004.09.22.

Az egyenlőtlen tűzharc után látható, érezhető: az emberek józan paraszti esze és elemi igazságérzete, meg a törvény igazsága között most nincsen (jog)hézag. A legtöbb ember elégtétellel fogadta a történet végkifejletét. Igaz, a többség vajmi keveset tud a Btk. 29. §-ában szabályozott jogos védelemről, de meg van győződve, hogy a póru jár fiatalember csak azt kapta, amit kiprovokált, bár előre számításba vehetett, így voltaképpen meg is érdemelt. Vélik sokan: a biztonsági őr hős, az elhunyt személy érdektelen, a rendőrség pedig ne sokat vacakoljon itt a felelősség kutatásával. Éppen itt az ideje, hogy ki-ki a személyét vagy javait, netán a közérdeket fenyegető veszély esetében skrupulusok nélkül felléphessen, a támadást, avagy magát a támadót elháríthassa, utóbbit akár átsegíthesse a túlvilágra is. Egy gonddal kevesebb, ennyi - gondolják nem kevesen. Én azért ezzel a végkövetkeztetéssel óvatosabban bánnék.

Mi jogászok abból élünk, hogy az események gyakran nem úgy alakulnak, ahogy azt az emberek legszebb álmukban elképzelik. Kötelességünk mérsékelni az eufóriát, s feltenni azokat a kérdéseket, amelyek később - totális időzavarban - velünk szemben jöhetnek. Írásom – egyetértve az előttünk lévő ügy büntethetőséget kizáró jogi minősítésével és a közfelfogásnak a biztonsági őrrel szembeni szolidaritásával – ezért azokat a dilemmákat is felveti, amelyekre ezután kell választ találnunk.

Joghallgató koromban ambivalens mondatokkal oktatták nekünk a jogos védelem szabályait. Úgy tanultuk, él és fontos is ez a jogintézmény, de Magyarország már mégse Amerika, ahol puskával kergethetem el a betolakodót, nem is Anglia, ahol az éjszakai „látogató” figyelmeztetés nélkül lelőhető. Itthon is jár büntetlenség az „önvédelemért”, de jobb a békeesség. Mondták: semmi szégyen nincsen abban, ha amúgy fegyvert viselő katonatiszt elszalad a támadó elől, sőt ez igen bölcs dolog. Magyarországon a párbajt már régen törvényen kívül helyezték - hallottuk a „lefegyverző” magyarózatot. Évtizedeken át a gyakorlat is azt mutatta, hogy csak ne nagyon triumfáljon a győztes túlélő, mert ha kiiktatta a támadóját az élők sorából, így vagy úgy, de végül ő is póru jár. Rigorózan vigyáztak a jogvédő hatóságok az arányosság követelményére, és ha ezt nem tartották megállapíthatónak, nem úszta meg büntetés nélkül a nyertes megtámadott. (Ennek lényege, hogy a jogtalan támadás elhárítása alapesetben akkor jogszerű, ha nem lépi túl az elhárítás szükséges mértékét, bár még az utóbbi eset sem okvetlenül menthetetlen a törvényben.)

Ugyanakkor éppen e téren, az arányosság mérlegelése révén alakult ki – jó korán és helyesen - az emberi jogokat tisztelő (jog)államok minimum-szabálya, nevezetesen, az élet kiemelkedően fontos érték, ezért a pusztán a vagyon ellen irányuló támadások a támadó életének kioltásával büntetlenül nem háríthatók el. Később ezt az Alkotmánybíróság több határozatában is megerősítette, így határozottan kiállt az élethez való abszolút emberi jog mellett. Könnyű belátni: egy rajtakapott zsebtolvaj „működése” felháborító, az ember agya megtorlást követel, mégse lehet meglincselni azt, aki mást pár ezer forintért „levesz”. A XXI. században már végképp nincs helye a „szemet szemért, fogat fogért” /szemfogat szemfogért?/ elvnek.

Dr. Kolláth György

A rendszerváltozást követően a bírósági gyakorlat is kezdett átalakulni. Volt olyan eset, amikor egy kétfős nindzsátámadást az egyik támadó lelövésével „orvosolt” valaki, történetesen olyan pisztollyal, amelyre nézve nem volt engedélye. A bölcs döntés szerint: egy dolog a jogos védelem, s egy másik, a tiltott fegyverviselés. Mindkettő, a maga kategóriájában megáll. Az arányosság mércéje fennmarad(t), de a hangsúly lassan áttevődött a sértett helyzetére, jogaira, védelmére. Sajnos, megszorodtak a nyilvánvalóan az élet kioltására alkalmas, brutális támadások, melyeket helyre tenni pusztá kézzel vagy futással nem lehet, illetve ez el sem várható. A 25 évvel ezelőtti Btk. ugyan nem változott, de az élet kikövetelt hangsúlybeli módosulást. Jogállamokban ez természetes dolog. Létrejöttek a magán biztonsági erők, amelyeknek épp az a rendeltetésük, hogy megelőzzék és megfékezzék a jogtalan támadásokat. Tényleg, miért vannak ott az egyenruhás biztonsági őrök (gyakran korábbi rendőrök), ha az a lényegi szereposztásuk, fő dolguk, hogy elsőként kapituláljanak?! Ha mindannyiunkat, akkor a biztonsági őr is megilleti a jogos védelem.

Erről a törvény – kissé leegyszerűsítve - így szól: (1) „Nem büntethető, akinek a cselekménye a saját, illetőleg a mások személye, javai vagy közérdek ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges”, de az sem, (2) „aki az elhárítás szükséges mértékét azért lépi túl, mert azt ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni”, végül (3) korlátlanul enyhített büntetésre számíthat, akinél az említett ijedtség vagy menthető felindulás csak korlátozott felismerést okozott.

Három kör, mely arra inspirál: jogtalan támadás esetén ne hagyjuk magunkat, hiszen a jog mellettünk áll, még kisebb „túlreagálás” is elnézhető. Ha ezt teszem, és élve megúszom, nem leszek ugyan nemzeti hős, de ne is váljak ab ovo törvényenkívülivé. Ennyi a Btk. dolga. Ugyanakkor senki nem született Walker, a texasi kopó, vagyis ész nélkül, esélytelenül nem muszáj odaállni párbajozni. Aligha van benne a biztonsági őr munkaköri leírásában, hogy legyen ő csak mindig golyófogó. Sőt, valóban lehet olyan helyzet, amelyben az ésszerű lépés részéről az együttműködés, mely megkíméli pl. a tűszok életét. Nincsen egyenszabály: ez az első számú lecke és törvény talán. Más a mozi, és más az élet: gondoljunk csak Woody Allen fergetegesen komikus bankrablási jelenetére! Esetünkben epizódszerepet játszott egy banki ügyfél, aki a biztonsági őr segítségére sietett. Majdnem, de végül is nem lett baja belőle. Beszlán példája másként alakult: ott a népfölkelők türelmetlensége katalizálta az eseményeket. Szóval, ne érjük be kényelmes, erőszakos megoldással és magyarázattal, és ne gyűjtsünk örömtüzeket! /Szerintem a magyar rendőrség eljárása korrekt volt, érezték, mi a helyénvaló ilyenkor./

Jogászként egy dologtól tartok és kívülrőlként egy másikat tanácsolnék. Félek, hogy a bankrablások ügyében mindkét oldal radikalizálódhat: itt is, ott is könnyebben eljátszanak majd a pisztoly elsütő-billentőjével. Ha így lesz, ártatlan emberek fognak meghalni. A rablókra cikkel nem lehet hatni, de a köz védelmezőire talán igen. Ne azt szűrjék le, hogy fájjon gyerek volt Zsolt, az őr, hanem azt, hogy tette a dolgát, hihetetlenül kevés idő alatt döntött, és döntése utólag jogilag megáll. Nem pozitív, sem pedig elrettentő a példája. Tanácsom pedig: ebben a rendszerben is a leggyengébb láncszem maga az ember, tehát az ő közrehatását kellene minimalizálni. Olyan műszaki, technikai és más megoldások, berendezések kívánatosak, melyek elejét veszik a közvetlen tűzharcnak, megelőzik azt, jó előre mutatják, hogy nincsen valós esély egy bankot negyedórán belül kirámolni, és nem úszhatja meg még az sem, aki elmenekül.

Gyászolják meg az érintettek a fiatal ember okatlan halálát, és érezzük együtt egy percre a családdal. Próbálja leszűrni mindenki a kellő tanulságot, de nehogy mi, többiek a sísapkát szemellenzősen, diadalmasan (f)ordítva húzzuk fel magunkra vagy egymásra.